

La consellera Ester Capella, ahir a les excavacions.
FOTO: JOAN REVILLAS

Les frases

«Alguns després buscaven restes de la guerra, però dels ossos ningú en feia cas»

Santi Bes
Propietari de la finca

«La batalla de l'Algars fou el factor clau que va conduir l'exèrcit republicà a l'Ofensiva de l'Ebre»

Aitor García
Historiador

Terra Alta

«Tota la vida sabíem que allà hi ha soldats enterrats i en llaurar vam trobar ossos»

El Govern obre tres fosses de la Guerra Civil a Batea i Caseres. Els arqueòlegs esperen trobar víctimes de la batalla del riu Algars de l'any 1938, la majoria brigadistes internacionals

MARINA PALLÀS CATURLA
BATEA

«Tota la vida que ho sabíem. Vam plantar vinya fa vint anys a la vora de la carretera i en llaurar vam trobar ossos. El meu pare i el meu iaio tota la vida que m'ho havien dit, que allà a la vora de la carretera hi havia gent, però per temor no es feia ni deia res. Ja és hora de fer una mica de justícia». Són paraules de Santi Bes, veí de Batea de 54 anys, propietari de la finca de Mas del Primo, a peu de la carretera N-420, i de Trufes de

Batea, on els arqueòlegs esperen trobar víctimes de la batalla del riu Algars.

El Pla de fosses del Govern ha permès l'obertura fa pocs dies de tres fosses de la Guerra Civil a la Terra Alta. Les excavacions s'estan fent a les finques de Mas del Primo i Mas del Cabo, al municipi de Caseres, i al barranc de Trufes, al poble de Batea. Els arqueòlegs preveuen recuperar-hi víctimes de la batalla del riu Algars, que va tenir lloc a la zona entre finals de maig i principis d'abril de 1938. L'exèrcit republicà va crear una

línia defensiva al llarg del riu per intentar aturar l'avanç dels rebels. Els combats van ser molt intensos i l'exèrcit republicà va acabar amb més de 3.000 baixes, moltes de les quals eren brigadistes internacionals. Els nacionals van trencar la defensa la matinada del 2 d'abril. La següent gran contesa de la Guerra Civil ja seria la Batalla de l'Ebre, que va començar el 25 de juliol de 1938.

Els arqueòlegs estan excavant la fossa de Mas del Primo, a peu de la carretera N-420. És una zona on, segons les fonts orals, hi ha

enterrades les restes de brigadistes internacionals. Els cossos haurien estat sepultats als cràters de les bombes i a les mateixes trinxeres.

«Però és que abans no es parlava d'això. El meu iaio va lluitar al bàndol republicà, després va estar a la presó, exiliat... I només de més gran en parlava. Aquesta memòria oral només l'escoltem els fills i néts, a la següent generació ja es perd», considera Bes, a qui els treballs dels arqueòlegs en un pinar no impedeixen el seu treball a la vinya. «M'agrada que es

face justícia per aquesta gent. Després de la guerra molta gent buscava ferralla i restes bèl·liques per vendre-les, però els ossos ningú els volia».

De forma paral·lela, han començat els treballs d'excavació a Mas del Cabo, a la vall del riu Algars. Es tracta d'una zona on hi podrien haver diversos soldats enterrats. Els arqueòlegs, d'altra banda, han conclòs aquesta mateixa setmana l'excavació del barranc de Trufes. Segons les fonts orals, hi havia un brigadista internacional enterrat, però la zona s'ha obert i no s'hi ha trobat res. Abans de l'excavació, els arqueòlegs hi van trobar un fragment d'húmer. Per això, no descarten que el soldat hi hagués estat enterrat, però apunten la possibilitat que les restes s'hagin perdut a causa de les pluges i el pas del temps.

El Departament de Justícia, a través de la Direcció General de Memòria Democràtica, és el responsable de coordinar el Pla de fosses, el programa del Govern que des del 2017 planifica i prioritza l'obertura de fosses i els treballs per identificar-ne les víctimes, que inclouen l'extracció d'ADN de les restes exhumades.

En dos anys de funcionament, el Pla ha facilitat l'obertura de 17 fosses i la recuperació de 290 cossos. Des de la Transició fins a l'inici del Pla, només s'havien obert a Catalunya 28 fosses i recuperat 58 cossos. El Pla permetrà aquest 2019 l'obertura de sis noves fosses, entre les quals n'hi ha les tres de la Terra Alta.